

монографія / К. Ю. Мельник, А. О. Бабенко. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 240 с.

4. Лагутіна І. В. Юридичний механізм забезпечення особистих немайнових трудових прав працівників : дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.05. Одеса, 2015. 392 с

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-44>

СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Наливайко Ігор Олегович

*аспірант кафедри загальноправових дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

Цифрова епоха, яка характеризується стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, впливає на всі аспекти суспільного життя, зокрема на соціальні стандарти та права громадян. З появою нових цифрових рішень зростає необхідність адаптації існуючих правових норм для забезпечення ефективного захисту соціальних прав. Метою цих тез є аналіз впливу цифровізації на соціальні стандарти та оцінка правових аспектів захисту соціальних прав в умовах цифрової трансформації. У цьому контексті важливо врахувати не лише позитивні зміни, які спричинені цифровізацією, але й нові виклики, з якими стикається правова система у сфері захисту соціальних прав.

Цифровізація є глобальною тенденцією, яка охоплює всі сфери суспільного життя, включаючи соціальну сферу. В Україні цей процес особливо відчутний в контексті переходу до електронних державних послуг, таких як система електронного документообігу, дистанційне навчання та онлайн-медицина. Наприклад, впровадження електронної системи охорони здоров'я (eHealth) сприяло поліпшенню доступу до медичних послуг, зокрема через впровадження електронних рецептів та дистанційного консультування. Однак цифровізація водночас створює нові виклики. Зокрема, нерівний доступ до цифрових ресурсів залишається актуальною проблемою, що призводить до цифрового розриву між різними верствами населення. За даними Державної служби статистики України [1], близько 30 % населення не мають

доступу до інтернету, що обмежує їх можливості користування електронними послугами. Крім того, цифрова трансформація пов'язана з питаннями конфіденційності даних, адже особисті дані громадян можуть стати об'єктом кібератак та незаконного використання, що загрожує їх соціальним правам.

Проблема цифрового розриву особливо актуальна в контексті соціальних послуг. Відсутність належної інфраструктури або навичок користування цифровими технологіями у певних груп населення (зокрема, осіб похилого віку та осіб з інвалідністю) може призводити до обмеження доступу до важливих соціальних послуг. Наприклад, у 2022 році Європейський суд з прав людини у справі *Bărbulescu v. Romania* звернув увагу на те, що цифровізація не повинна порушувати права громадян на приватне життя та соціальні стандарти, які гарантуються національним законодавством та міжнародними угодами [2]. Це свідчить про необхідність інтеграції правових механізмів, які враховують цифрову специфіку та захищають права громадян.

Правове регулювання соціальних прав в умовах цифровізації вимагає розробки та впровадження нових правових норм, що враховують специфіку цифрового середовища. В Україні діють певні законодавчі акти, що регулюють цифровізацію соціальних послуг, зокрема Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» та Закон України «Про електронні довірчі послуги». Однак, ці акти мають бути оновлені з урахуванням нових технологічних реалій та викликів, що виникають у сучасному цифровому суспільстві.

Наприклад, Європейський Союз активно впроваджує цифрові права в соціальну сферу, зокрема через Європейську цифрову стратегію, яка передбачає забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів та захисту персональних даних громадян [3]. Україна, орієнтуючись на європейські стандарти, має створити власну концепцію цифрових прав, яка гарантуватиме соціальні стандарти в умовах цифровізації. Це включає як забезпечення рівного доступу до інтернету та цифрових послуг, так і захист персональних даних, що є критично важливим для довіри громадян до цифрових сервісів. Водночас, недосконалість механізмів захисту персональних даних у цифровій сфері залишається проблемою, що потребує вдосконалення як на рівні національного, так і міжнародного законодавства.

Для забезпечення правового захисту соціальних стандартів в умовах цифровізації необхідно впроваджувати комплексні заходи, які враховують як технологічні, так і соціально-правові аспекти. Це може включати розробку нових законодавчих ініціатив, створення програм цифрової інклюзії та розвиток інфраструктури, що забезпечить доступ

до цифрових послуг усім громадянам незалежно від їх соціального статусу.

В умовах цифрової трансформації суспільства виникає також необхідність удосконалення правового регулювання соціальних стандартів для забезпечення рівного доступу до цифрових послуг та захисту прав громадян. Одним із ключових напрямів є розробка національної стратегії цифрових прав, яка враховуватиме європейський досвід та специфіку українського правового поля. Важливим прикладом є Європейська цифрова стратегія, яка ставить перед собою ціль до 2030 року забезпечити універсальний доступ до високошвидкісного інтернету та розширити цифрову інклюзію. Україна також має розробити та впровадити заходи для підвищення цифрової грамотності населення та створення рівних можливостей для доступу до цифрових послуг.

Один із шляхів вирішення проблеми цифрового розриву – створення національних програм цифрової інклюзії, які передбачатимуть розвиток цифрової інфраструктури в сільській місцевості, а також навчання громадян основ цифрової грамотності. Наприклад, у країнах Європейського Союзу активно впроваджуються програми з навчання цифрових навичок, що дозволяє зменшити цифровий розрив між різними верствами населення [4, с. 151–155]. В Україні вже розроблено низку проєктів, які спрямовані на підвищення цифрової грамотності, зокрема «Дія. Цифрова освіта», однак їх потрібно вдосконалювати та масштабувати на всій території країни.

Ще одним важливим аспектом удосконалення правового регулювання є захист персональних даних громадян у цифровому середовищі. Діючі закони, такі як Закон України «Про захист персональних даних», потребують перегляду та оновлення для врахування нових викликів, пов'язаних з цифровізацією. Зокрема, необхідно вдосконалити механізми контролю та відповідальності за порушення конфіденційності даних, розробити спеціальні інструменти моніторингу безпеки цифрових платформ, які обробляють соціальні дані громадян [5]. У цьому контексті корисним може бути адаптація до українських реалій Регламенту ЄС про захист даних (GDPR), який встановлює високі стандарти захисту персональних даних у цифровій сфері.

Крім того, необхідно впроваджувати нові законодавчі акти, які забезпечуватимуть право на доступ до цифрових технологій та інтернету як невід'ємну складову соціальних прав громадян. Важливим кроком у цьому напрямі є розробка законопроєктів, що забезпечуватимуть доступ до високошвидкісного інтернету в усіх регіонах країни, зокрема в сільській місцевості та деокупованих територіях. Подібний досвід успішно реалізується в рамках програм Європейського

Союзу, що спрямовані на усунення цифрових розривів та забезпечення рівного доступу до цифрових послуг для всіх громадян [6].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що цифровізація має значний потенціал для підвищення ефективності надання соціальних послуг та забезпечення соціальних прав громадян, однак вона також створює нові виклики для правової системи. Щоб забезпечити рівний доступ до цифрових послуг та захист прав громадян, необхідно розробляти нові законодавчі акти, спрямовані на усунення цифрових розривів та покращення захисту персональних даних. Важливо враховувати європейський досвід, особливо в частині впровадження стандартів захисту даних, таких як GDPR, та стратегій цифрової інклюзії. Крім того, необхідно розширювати програми цифрової освіти та розвивати цифрову інфраструктуру в регіонах, де доступ до інтернету залишається обмеженим.

Успішна імплементація таких заходів дозволить створити правову основу для ефективного захисту соціальних прав громадян в умовах цифрової трансформації, забезпечивши тим самим рівні можливості для всіх груп населення. Для досягнення цих цілей необхідно тісно співпрацювати з міжнародними партнерами та адаптувати найкращі світові практики до українських реалій.

Література:

1. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України. К. : Держстат України, 2023. 512 с.
2. European Court of Human Rights. *Bărbulescu v. Romania*. Strasbourg : ECHR, 2022.
3. European Commission. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. Brussels : European Union, 2021. 32 p.
4. Наливайко І. Роль держави у забезпеченні соціальних стандартів та гарантій: теоретико-правові аспекти та світовий досвід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2 (123). С. 151–155.
5. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
6. Наливайко І. О. Ефективність правового регулювання соціальних стандартів та гарантій: проблеми та перспективи. *Наукові перспективи*. 2023. № 7(37). С. 494–509.